

IGRALNI SALONI, JAVNOST IN CIVILNA DRUŽBA

V zadnjih dneh je javnosti postala dostopna študija o dopustnem številu igralnih salonov na obmejnem Goriškem in Krasu, ki jo je pripravil ugleden inštitut EIPF iz Ljubljane po naročilu Urada za nadzor iger na srečo v sestavi Ministrstva za finance. Študija je bila izdelana že za časa prejšnje vlade, javnosti pa je postala dosegljiva šele po intervenciji pooblaščenke za dostop do informacij javnega značaja, avgusta 2005.

Študijo si lahko vsak ogleda na naslovu: http://www.gov.si/mf/slov/unpis/strat_dok.htm

Zaskrbljujoča je ugotovitev v uvodnem povzetku študije, da lahko država odpira nove igralne salone na obmejnem Goriškem in Krasu, vse dokler bo celoten prihodek naraščal in s tem tudi davki. O vseh drugih vidikih pretiranega števila igralnih salonov – veliko jih je tudi zaskrbljujoče negativnih – študija ne govori. Avtorji študije se bojijo le napačne alokacije igralnih salonov, da ne bi drug drugemu zmanjševali prometa in bi bil celoten prihodek zanje in državo manjši, in zato svetujejo: »Pri dodeljevanju novih koncesij igralnim salonom v Primorsko-kraški regiji bi bilo zato smiselno izbirati lokacije, ki so od najbližjih igralnih enot oddaljene vsaj 11 do 22 minut normalne vožnje«. Avtorji študije gledajo torej na igralne salone kot na nujno potreben javni servis za prebivalstvo, ki pa mora delovati maksimalno dobičkonosno. Res je čas, da se javnost in civilna družba zbudita, preden bo hudo prepozno.

Tudi Mestna občina Nova Gorica je pred kratkim naročila podobno študijo pri Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Tudi ta bo verjetno kmalu dostopna javnosti. Pobuda za to študijo je nastala potem, ko je mestni svet novembra 2004 sprejel sklep o podelitvi koncesije lastniku turističnega objekta v Kromberku. Poročanje medijev o seji MONG, na kateri so sprejeli pozitivno mnenje o podelitvi koncesije v Kromberku navkljub odklonilnemu stališču krajevne skupnosti, je v javnosti sprožilo različna razmišljanja o problematiki igralništva na Goriškem.

Zaradi popolnejše informacije javnosti o tej problematiki posredujemo nekaj spoznanj in nasvetov uglednih mednarodnih raziskovalcev in univerzitetnih profesorjev. Avtorja tega prispevka s pozornostjo spremljava raziskave in stališča vodilnega svetovnega inštituta za igralništvo, to je »Institute for Commercial Gaming and Gambling Studies« univerze v Nevadi Reno, ki ga vodi prof. William Eadington. Njegov inštitut vsako leto organizira konference o

problematiki igralništva izmenično v Ameriki, Evropi in Aziji, na katerih poročajo profesorji z več deset univerz po svetu pa tudi priznani poznavalci igralniški stroke. Na teh konferencah obravnavajo tako vlogo igralništva za razvoj ekonomije kot seveda njenega vpliva na okolje in družbo ter še posebno o odgovornosti za problematično igranje –odvisnost). Profesor Eadington ni le najbolj vrhunski strokovnjak, temveč tudi izjemno cenjen svetovalec po vsem svetu. Dobro pozna tudi slovensko igralništvo, saj je obiskal že vse naše največje igralnice, predaval na naših univerzah in svetoval slovenskim nadzornikom igralništva pa tudi finančnemu ministrstvu. Imeli smo privilegij, da smo njegova mnenja in nasvete poslušali na TV Primorka. Njegovo znanje je sinteza briljantnega matematika in ekonomista ter 30-letnih raziskovalnih izkušenj. Je svetovalec s tipično ameriško opredelitvijo za svoboden trg in tekmovalnost. In kaj je že novembra 2000 v Ljubljani priporočal slovenskim oblastem?

Odsvetoval je odpiranje igralniških salonov. Ti so bili zapisani v Strategiji razvoja slovenskega igralništva iz leta 1997 kot rešitev problema ponudbe igralnih avtomatov po gostinskih lokalih, ki se je nenadzorovano ilegalno razrasla. Odprli naj bi največ 20 igralnih salonov.

Njegove utemeljitve so:

1.

Igralništvo ni posel za podjetnike, temveč izključno za velike delniške družbe oz. turistične korporacije. Njegovo mnenje je, da igralništvo ni ponudba običajnih storitev, kjer naj bi država s stalnim zagotavljanjem velike konkurenčnosti na trgu omogočala potrošnikom, da za svoj denar dobijo čim več visokokakovostnih storitev. **V ponudbi igralniških storitev je odgovornost države, da na prvem mestu zagotovi popolno preglednost poslovanja in poštenost izvajanja iger na srečo ter tako zaščiti igralca pa tudi ponudnika teh storitev, sočasno pa zagotovi koristi za širše lokalno okolje in za državni proračun. Igre na srečo spadajo med državne monopole. Država s koncesijsko pogodbo prenaša svojo izvirno pravico na ponudnike iger, jih nadzira, da poslujejo v skladu s koncesijsko pogodbo in v skladu z zakonodajo, ter pobira davščine na monopolne dobičke. Šele ko je vse to zagotovljeno, naj bi država omogočila prebivalcem, da bi imeli tudi dovolj pestro ponudbo iger na srečo in da bi za svoj denar dobili ustrezno kakovostno storitev. Torej je tu vloga države in njena odgovornost precej drugačna kot pri zagotavljanju kompetitivnega trga drugega blaga in storitev.**

2.

Vsakemu podjetniku je najpomembneje, da maksimira dobiček iz igralniškega poslovanja, zato je razumljivo, da mu je etični kodeks odgovornosti do igralcev in družbenega okolja drugotnega pomena. Še posebno nevarno je, če bi podjetnik z igralniškim poslovanjem hotel pokrivati izgubo v svojih drugih dejavnostih ali celo reševal svoje eksistenčne probleme. V korporacijah pa odločajo o poslovanju praviloma dobro plačani menedžerji, ki niso lastniki igralnic in hočejo tako mesto tudi dolgoročno ohraniti. Tudi oni so zavezani zagotavljati dobiček lastnikom (državni skladi, velika podjetja, banke, država, občine ...), vendar se morajo držati tudi etičnega kodeksa, ki odseva odgovornost do integritete igralca ter socialne varnosti njegove družine in družbenega okolja.

3.

Dovoljenje za igralništvo naj dobijo le velike delniške družbe, ki se ukvarjajo s turizmom, hotelirstvom, gostinstvom, zabavo, kongresnimi prireditvami in razstavami. »Če je v majhni Sloveniji potrebna konkurenca, potem dajte koncesije za poslovanje dvema do trem velikim družbam,« je svetoval profesor Eadington. »Največjo konkurenco pa tako ali tako pomenijo tuje igralnice, s katerimi se srečajo vaše velike igralnice,« je nadaljeval profesor. Država Nevada je najbolj liberalna, igralniško dovoljenje za igralništvo podeli posebna stroga vladna komisija vsakemu podjetju z dovolj denarja in ki ga vodijo menedžerji, za katere oceni, da so družbeno in socialno občutljive osebe ter v javnosti ugledne osebnosti. Na koncesijo pa nikakor ne morejo računati lastniki, ki so bili v preteklosti povezani s kakršnimi koli dvomljivimi posli ali težavami v podjetjih. Prav za to liberalno državo Nevada profesor Edington na podlagi raziskav trdi, da vse tiste igralnice, ki ustvarijo le pet odstotkov vseh prihodkov, ustvarijo 95 odstotkov vseh družbenih problemov in težav.

Na podlagi teh spoznanj je velik pristaš svobodne in tekmovalne ameriške ekonomije Sloveniji leta 2000 svetoval, da naj ne odpira igralnih salonov.

4.

Če je zaradi popestritve ponudbe treba v slovenskih turističnih destinacijah ali ob mejah z drugimi državami primerno odpirati manjše igralnice ali igralne salone, naj bodo ti obvezno v

lasti velikih turističnih korporacij. Profesor je navedel za vzgled Francijo, kjer je vseh 200 malih igralnic oz. igralnih salonov v lasti treh zares velikih hotelsko-turističnih verig.

Slovenija se je navkljub zgornjim nasvetom odločila, da odpre ne samo 20 igralnih salonov, kot je določeno v Strategiji razvoja slovenskega igralništva, ki jo je sprejela in potrdila vlada leta 1997, ampak bistveno več. Z zakonskimi spremembami jeseni 2003 je vlada RS postavila sidro na 45 igralnih salonov. Ta sprememba števila igralnih salonov pa pomeni dejansko tudi spremembo igralniške strategije, ki uradno ni bila nikdar spremenjena. Gre za to, da se je s to spremembo zakonodaje spremenil namen igralništva. Strateška usmeritev slovenskega igralništva je za spodbujanje razvoja turizma z »izvozom« igralniške ponudbe. Z novo usmeritvijo pa se bodo maksimirali davčni prihodki ne glede na domicil gostov. S to spremembo se je povečala potencialna nevarnost razraščanja problematičnega igranja v neposrednem okolju na novo odprtih salonov, ki so predvsem v notranjosti Slovenije usmerjeni predvsem na bližnje prebivalstvo.

Lastniki igralnih salonov so organizirani v pododboru odbora za igralništvo pri GZS in bodo zagotovo v prihodnje izjemno dejavni, da bi vlada popustila pri omejitvah, ki so postavljene (na vrsto iger, število igralnih avtomatov). Prejšnja vlada RS je bila verjetno izjemno liberalna v podeljevanju številnih koncesij za igralne salone pod vtisom, da dosedanje igralnice niso imele na slovensko družbo pretirano škodljivih učinkov pa tudi ne preglednega in odgovornega poslovanja v zadnjih desetih letih. Na odločitve vlade za odobritev številnih novih koncesij je verjetno vplivalo poslovanje zlasti daleč največjega koncesionarja (Hit) in njegova velika družbena odgovornost ter ugled v družbi. S tem se je opredelila za izjemno nevarno liberalnost pa tudi na pohlepnost pri pobiranju davkov. Občinam pripada nenormalno velik delež koncesijske dajatve, zato se neodgovorno obnašajo pri podeljevanju pozitivnih soglasij.

S pretiranim številom privatnih igralnih salonov so nastopile na Goriškem popolnoma drugačne razmere in upravičeno se bojimo, da bodo v naslednjih letih družbeno nesprejemljiva ravnanja, ki bodo prizadela celotno igralniško dejavnost. Hitu bi tako lahko bila odtegnjena podpora javnosti za uveljavitev Goriške kot pomembne igralniško-zabaviščne in turistične destinacije. Posebno pomembno dejstvo pa je, da je HIT, ki je doslej prispeval 80 odstotkov vseh igralniških dajatev, to dejavnost ponujal kot vrhunski igralniški turizem tujim gostom, kar pa ne bo značilno za večino domačih igralnih salonov na Slovenskem. Strategija

slovenskega turizma 2002–2006 podpira igralniško-zabavišni turizem kot integralni del celovitega turističnega produkta. Veliko turistov pa v Slovenijo lahko pritegnejo le velike turistične družbe, ki investirajo veliko denarja za reklamo v tujini. Večina igralnih salonov denar raje porabi za prevzemanje gostov z »mamljivo ponudbo na vratih« velikih igralnic.

Tudi v strategiji MONG, ki je bila sprejeta leta 2001, se zagotavlja podpora izvozno naravnemu igralniško-zabaviščnemu produktu. O vsem tem naj bi odločal Svet za turizem kot strokovni organ župana. Predsednik Hita je novembra 2003 mestnemu svetu Nove Gorice predstavil poslovanje Hita in priporočal uresničevanje občinske Strategije ter končno tudi imenovanje Sveta za turizem. Strategija ima na 130 straneh zelo dobre rešitve za take zaplete, kot so se pojavili na mestnem svetu novembra 2004. Žal imamo tako še en primer dobrih strateških dokumentov in jasnih ciljev v predalu, odloča pa se na podlagi vsakokratnih političnih razmerij. Družbeno škodo pa tako ali tako ne plačajo tisti, ki so jo zakrivali.

V zadnjem času se na Goriškem ponovno oživljajo ideje o celovitem turistično-igralniško-zabaviščnem kompleksu v sodelovanju z uglednim ameriškim partnerjem. Ker se ta ameriški partner poteguje tudi za eno od dveh velikih koncesij v Singapurju, da bi investiral več kot dve milijardi dolarjev, si je zanimivo na internetu ogledati, kako tam skrbno proučujejo vse vidike za igralniški produkt in proti njemu. Svetujemo obisk na naslovu:

<http://app.feedback.gov.sg/asp/mis/mis14.asp>, na katerem si lahko ogledate skrbna razmišljanja predsednika vlade in vrste ministrov njegovega kabineta. Njihove osebne opise in zadolžitve pa si lahko ogledate na naslovu: <http://www.cabinet.gov.sg/>. Ker so igralniški izrazi v angleščini za nekatere preveč nepoznani, smo štiri govore vodilnih politikov v parlamentu 18. aprila 2005 prevedli v slovenščino in si jih lahko preberete v prilogi. Objavljeni so tudi na spletnih straneh Foruma za Goriško: <http://www.fzg.si>

Mag. Boris Nemec

Mag. Dušan Luin

Nova Gorica, avgust 2005